

מעדותה של מלכה אקשטיין על הקמת גטו ראדום

דינר (זינגר) נינה, ילידת ורשה (Warsaw), פולין, 1926.
בשנת 1940, בתקופה בה נסגר גטו ורשה, החליפה משפחת העדה את דירתה עם פולני, ולכן זכתה לדירה מרווחת. בשנת 1942 נהרג אביה של העדה, ובספטמבר אותה שנה, במסגרת הגירוש הגדול מהגטו למחנה ההשמדה טרבלינקה נלקחה המשפחה לאומשלגפלץ אך שוחררה ע"י דודה שהיה במטרה היהודית, והתחבאה בצד הארי. באפריל 1943 נלקחו למיידאנק לבלוק 4 ועבדו בהעמסת האבנים. בזמן העבודה נורתה העדה ונפצעה. לאחר שהועברה בין מחנות שונים, השתתפה בצעדת מוות מבוכנאלד לכוון דרזדן, ממנה ברחו. העדה עלתה לארץ ישראל בשנת 1948.

עשו גטו, והתחיל הרעב הגדול. אבל אלינו הם היו באים. מכיוון שאנחנו גרנו בסביבה פולנית הם יכלו להיכנס. אז הם נכנסו באופן חופשי, עד 1941, כשפרצה מלחמת רוסיה. ש. ספרי בבקשה על הקמת הגטו.

ת. קודם הם עשו 2 גטאות. היתה עיר גדולה של 60 אלף תושבים, מתוכם 30 אלף יהודים. היה גטו שקראו לזה גליניצה. זה היה בקצה העיר. אצלנו היה גטו גדול וכלל את כל השכונה היהודית. למזלנו היו בבית הזה שבו אנחנו גרנו היו 2 שערים. שער אחד הלך לגטו, שפיטלנה, ושער אחד הלך לשוורניקובסקה, ששם עוד היה פתוח. מולנו גרו גויים, אז אפשר היה עוד להסתובב.

ש. אתם נכנסתם לתוך הגטו?

ת. היינו בתוך הגטו. בבית הזה היינו בתוך הגטו. זה היה נחשב הגטו. הם עוד לא כל כך התארגנו.

ש. תוכלי לספר יותר על התקופה ההיא, האם המשכתם בתנועות הנוער?

ת. המשכנו עד המלחמה. במלחמה הכל נסגר. לא היו תנועות. לא היה שום דבר. אצלנו לא היו. בערים אחרות כן היתה תנועה. אני גם כעסתי בגלל מה שקרה: התנועות האלה הן אינם כבר. איפה הם? מה הם? להעסיק את הנוער הזה קצת, שמסתובב בלי לימודים, בלי שום דבר. לא היה. הכל נסגר. למשל כמו בורשה, בביאליסטוק, בקרקוב, הכל המשיך הלאה. שם כן היה. ואצלנו לא.

תיכף כשהתחילו עם הגטו עשו יודנראט, זאת אומרת היה מישהו שהיה אחראי על אספקה שצריכה להגיע לגטו, אספקת אוכל, לשלוח אנשים לעבודה, כל מיני דברים. אז היה אחד שהוא היה ראש העיר כאילו, ראש הגטו. התנאים היו איומים.

ש. מה היה היחס של היודנראט?

ת. אני באופן אישי לא הרגשתי, אבל הרגשתי כלפי האנשים האחרים, האנשים מהעיירות הקטנות. כשהיו אקציות או משלוחים, אפילו עוד לפני 1941. קודם לקחו אותם, את כל הפליטים האלה שהגיעו. כשהיה צריך להביא אנשים למקום עבודה, לבתי חרושת, לנקות, הגרמנים היו פונים ליודנראט והם היו מספקים. ואם לא היו באים, והיו כאלה שלא רצו ללכת, רצו להסתלק, המשטרה היהודית היו באים ומוציאים מהבתים. היחס היה נורא. יש לזה כתם על העם היהודי מבחינה זו. היסטוריונים יכולים רק לפרש את זה כך או כך או שרצו להציל את עצמם. חשבו שעל ידי כך שימלאו את כל הדרישות של הגרמנים אולי ישארו בחיים. ככה היו אומרים להם: אם לא תעשו את זה ככה, אתם הראשונים שנהרוג אותכם. וככה הם חשבו שיצילו את החיים שלהם, את המשפחות שלהם, את הילדים. אבל לדאבוני זה לא היה ככה. הם הלכו עם כולם, והראשונים היה ראש היודנראט. היה אחד שאיבד את עצמו לדעת בסוף.

מקור: ארכיון יד ושם 9331/0.3